

ΥΒΡΙΔΙΚΗ ΔΙΑΛΕΞΗ

Η διαφθορά και οι επιπτώσεις της στην εκπαίδευση της Κύπρου

Τρίτη, 30 Μαΐου 2023 | 19:00

ΟΜΙΛΗΤΗΣ

Δρ Ανδρέας Στυλιανού
Συνεργαζόμενο Διδακτικό Προσωπικό,
Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης
Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

ΣΥΝΔΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ

Μεταπτυχιακό πρόγραμμα
Educational Leadership and Policy
Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου
Κυπριακός Όμιλος Εκπαιδευτικής Διοίκησης

«Να αγαπάς την ευθύνη. Να λες εγώ, εγώ μονάχος μου έχω χρέος να σώσω τη γη. Αν δε σωθεί, εγώ φταίω», Νίκος Καζαντζάκης. «Ασκητική, 1930».

«Ευθύνας ετέρους αξιών διδόναι, και αυτός ύπεχε».

(Αν ζητάς να αποδοθούν ευθύνες σε άλλους, να είσαι έτοιμος να αποδοθούν ευθύνες και σε σένα). Σόλων, Αρχαίος Αθηναίος νομοθέτης & φιλόσοφος (630 -560 Π.Χ.)

«Αρχή άνδρα δείκνυσι." (Η εξουσία αποκαλύπτει τις δυνατότητες του ανθρώπου δείχνει τις ικανότητες και το χαρακτήρα του). Σοφοκλή Αντιγόνη, 62

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΦΘΟΡΑ

- Η διαφθορά είναι πρόβλημα πανάρχαιο. Ήταν πάντα παρούσα στο ανθρώπινο γένος.
- Οι πρωτόπλαστοι τρώνε τον απαγορευμένο καρπό ελπίζοντας ότι θα κερδίσουν κάτι παραπάνω και απ' αυτόν τον ίδιο τον Παράδεισο.
- Ο Ιούδας προδίδει τον Χριστό για 30 αργύρια.
- Είναι όμως από την άλλη ένας Σωκράτης ο οποίος απευθυνόμενος στον Κρίτωνα προσπαθεί να τον πείσει πως δεν πρέπει να δωροδοκήσει τους φύλακές του, για να τον αφήσουν να δραπετεύσει αλλά να υποταχτεί στους Νόμους της πολιτείας που τόσο πολύ αγαπούσε. Και καταλήγει στο σκεπτικό ότι «ου το ζην περί πλείστου ποιητέου αλλά το εύ ζην».
- Όταν ο Χριστός ρωτήθηκε αν οι Εβραίοι θα έπρεπε να πληρώνουν τους φόρους τους στους Ρωμαίους κατακτητές, απάντησε: «Απόδοτε τα του Καίσαρος τω Καίσαρι και τα του θεού τω θεώ». Πληρώστε όσα οφείλετε στο Κράτος και πιστεύετε στο θεό. Αλλά τους φόρους σας πάντως να τους πληρώσετε.

Περιεχόμενο Διάλεξης

ΜΕΡΟΣ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

- (α) Γενικές Παραδοχές
- (β) Οργανισμοί που ασχολούνται με την αντιμετώπιση της διαφθοράς
- (γ) Κυριότεροι Οργανισμοί
- (δ) Ορισμός διαφθοράς
- (ε) Τύποι διαφθοράς
- (στ) Είδη διαφθοράς
- (ζ) Τρόποι μέτρησης της διαφθοράς

ΜΕΡΟΣ 2: ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- (α) Πανευρωπαϊκή πλατφόρμα ETINED
- (β) Οι 14 δεοντολογικές αρχές του ETINED
- (γ) Τι απαιτείται για την καταπολέμηση της διαφθοράς;
- (δ) Κράτος Δικαίου - Διαφάνεια – Λογοδοσία
- (ε) Τι κάνει το ΥΠΑΝ για την καταπολέμηση της διαφθοράς στην εκπαίδευση;
- (στ) Μερικά παραδείγματα διαφθοράς στην εκπαίδευση

ΜΕΡΟΣ 3: ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

- (α) Διαδικασίες Υποβολής Παραπόνων / Καταγγελιών σε σχέση με τη Διαφθορά
- (β) Κώδικας Δεοντολογίας για εκπαιδευτικούς (ETINED Vol.4)
- (γ) Έλεγχος (Audits)
- (δ) Προστασία στους πληροφοριοδότες (whistleblowers)
- (ε) Εκπαίδευση (σχολείο, πανεπιστήμιο, κοινότητα))
- (στ) Κοινοτική Παρακολούθηση (Community Monitoring)
- (ζ) Ανάπτυξη ικανοτήτων (Capacity-building)
- (η) Συμμετοχή του κοινού στο σχεδιασμό και στην κατάρτιση του προϋπολογισμού
- (θ) Επιβολή μέτρων καταπολέμησης της διαφθοράς (Enforcement)
- (ι): Πρόωθηση της διαφάνειας και της αρχής του «openness»
- (ια) Lead from the top (καθοδήγηση εκ των άνωθεν)
- (ιβ) Προώθηση δεοντολογίας και ακεραιότητας
- (ιγ) Υπευθυνότητα.

ΜΕΡΟΣ 4: ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

(α) Ρόλος

(β) Ευθύνες

ΜΕΡΟΣ 5: ΠΕΡΙ ΗΘΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΜΕΡΟΣ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

(α) Γενικές παραδοχές:

- Η διαφθορά δεν είναι πλέον κάτι γενικό.
- Συνιστά ένα σύνθετο και πολύπλευρο φαινόμενο.
- Το πολυδιάστατο κόστος της διαφθοράς επηρεάζει αρνητικά και βλάπτει όλους τους πολίτες.
- Για να ελαχιστοποιηθούν οι κίνδυνοι διαφθοράς, απαιτείται η δημιουργία συνθηκών που να μην ευνοούν την ανάπτυξή της.
- Η διαφθορά δεν είναι ζήτημα μόνο ενός Κράτους, αλλά διεθνές φαινόμενο.

(β) Οργανισμοί που ασχολούνται με την αντιμετώπιση της διαφθοράς:

Οι οργανισμοί που ασχολούνται σήμερα με την αντιμετώπιση της διαφθοράς λειτουργούν σε:

- Διεθνές επίπεδο
- Ευρωπαϊκό επίπεδο
- Εθνικό επίπεδο

(γ) Κυριότεροι Οργανισμοί:

- Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ)
- Ο Οργανισμός της Διεθνούς Διαφάνειας (Transparency International)
- Η Παγκόσμια Τράπεζα
- Το Συμβούλιο της Ευρώπης
- Η Διεθνής Ακαδημία Καταπολέμησης της Διαφθοράς (IACA)

(δ) Ορισμός της διαφθοράς

- Στον οδηγό των **Ηνωμένων Εθνών** για την ανάπτυξη πολιτικών κατά της διαφθοράς (2003) αναφέρεται ότι «ορισμοί σχετικά με τη διαφθορά διαφέρουν από χώρα σε χώρα ανάλογα με την κουλτούρα, το νομικό σύστημα ή άλλους παράγοντες καθώς και τη φύση του προβλήματος».
- Αριθμός οργανισμών μεταξύ αυτών και της «**Διεθνούς Διαφάνειας**» (Transparency International) ορίζουν την διαφθορά ως «κατάχρηση μιας θέσης εξουσίας απ' αυτόν που την έχει προς ίδιον όφελος».
- Η **Παγκόσμια Τράπεζα** ορίζει ως «διεφθαρμένη πρακτική με το να προσφέρεις, να δίνεις, να λαμβάνεις ή να ζητάς άμεσα ή έμμεσα ο,τιδήποτε με αξία ώστε να επηρεάσεις με αντικανονικό τρόπο τις πράξεις ενός άλλου μέρους».

- Το **Συμβούλιο της Ευρώπης** αναφέρει ότι «διαφθορά σημαίνει την κατάχρηση της εξουσίας που έχει ανατεθεί με σκοπό το ιδιωτικό (ή προσωπικό) κέρδος. Μπορεί να περιλαμβάνει τον αθέμιτο επηρεασμό των ενεργειών άλλου προσώπου ή την πρόκληση βλάβης σε άλλο μέρος. Το κέρδος ή το όφελος μπορεί να είναι για το πρόσωπο που κάνει την πράξη ή για άλλα πρόσωπα».
- Σύμφωνα με το **IIEP UNESCO** (International Institute for Educational Planning) διαφθορά είναι «η συστηματική χρήση του δημόσιου αξιώματος για ιδιωτικό όφελος, που να έχει σημαντικό αντίκτυπο στη διαθεσιμότητα και στην ποιότητα των εκπαιδευτικών αγαθών και υπηρεσιών της εκπαίδευσης και, ως εκ τούτου, στην πρόσβαση, στην ποιότητα ή στην ισότητα στην εκπαίδευση».
- Διαφθορά είναι επίσης η εκμετάλλευση εξουσίας από κομματικούς και κυβερνητικούς παράγοντες, από υπαλλήλους και δημόσια πρόσωπα. Ο περί της **Πρόληψης Διαφθοράς Νόμος (Κεφ. 161)** ορίζει «οποιαδήποτε πρόσωπα τα οποία άμεσα ή έμμεσα λαμβάνουν δώρα, ή αντιπαροχή ως κίνητρο ή αμοιβή για την τέλεση ή αποχή από τέλεση οποιασδήποτε πράξης».

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΑΣ ΓΕΝΙΚΑ ΑΠΟΔΕΚΤΟΣ ΟΡΟΣ ΔΙΕΘΝΩΣ ΠΟΥ ΝΑ ΟΡΙΖΕΙ ΤΗΝ ΔΙΑΦΘΟΡΑ

- Ως έννοια η διαφθορά αναφέρεται σε ένα ευρύ φάσμα συμπεριφορών που γίνεται αντιληπτό διαφορετικά σε διάφορες κοινωνίες και εποχές και επηρεάζεται από την κουλτούρα, τα ήθη, τα έθιμα και τον πολιτισμό κάθε κοινωνίας.
- Είναι φανερό πως δεν πρόκειται για ένα ακριβή ορισμό, με σαφές και αδιαμφισβήτητο νομικό περιεχόμενο, αλλά μια έννοια που επιδέχεται διαφορετικών ερμηνειών σε διαφορετικές κοινωνίες, και διαφορετικές εποχές.
- Αυτό που είναι βέβαιο είναι ότι η διαφθορά με ότι μορφή λαμβάνει, θέτει σε κίνδυνο την Δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα, υπονομεύει τη χρηστή διοίκηση, επηρεάζει αρνητικά την οικονομική ανάπτυξη, μειώνει την αποτελεσματικότητα του κράτους.
- Η ζημιά που προκαλεί δεν επιμετράται μόνο με τη μορφή οικονομικού κόστους αλλά έχει ευρύτερες αρνητικές επιπτώσεις με σημαντικότερη την υπόσκαψη της εμπιστοσύνης του πολίτη απέναντι στους θεσμούς και στο Κράτος αλλά και σε αυτή τη Δημοκρατία.

(ε) Τύποι της Διαφθοράς

➤ Μεγάλη διαφθορά (Grand Corruption):

Πράξεις που διαπράττονται σε υψηλό επίπεδο διακυβέρνησης και στρεβλώνουν τις πολιτικές ή την κεντρική λειτουργία του κράτους, επιτρέποντας στους ηγέτες να επωφεληθούν εις βάρος του δημόσιου συμφέροντος.

➤ Μικρή διαφθορά (Petty Corruption):

Καθημερινή κατάχρηση της ανατεθείσας εξουσίας από χαμηλόβαθμους και μεσαίους δημόσιους αξιωματούχους στην αλληλεπίδραση με απλούς πολίτες, οι οποίοι συχνά προσπαθούν να αποκτήσουν πρόσβαση σε βασικά αγαθά ή υπηρεσίες σε μέρη όπως νοσοκομεία, σχολεία, αστυνομικές υπηρεσίες και άλλες.

➤ Πολιτική διαφθορά (Political Corruption):

Χειραγώγηση πολιτικών, θεσμών και κανόνων διαδικασίας στην κατανομή πόρων και χρηματοδότησης από πολιτικούς ιθύνοντες, που καταχρώνται τη θέση τους για να διατηρήσουν την εξουσία, τη θέση και τον πλούτο τους.

➤ Ήπια διαφθορά (Soft Corruption):

Πρακτικές διαφθοράς που θεωρούνται «όχι τόσο κακές» (not so bad), απαραίτητες για την ομαλή λειτουργία των επιχειρήσεων ή ακόμα και νόμιμες.

(στ) Είδη Διαφθοράς

➤ Δωροδοκία (Bribery):

Η προσφορά, η υπόσχεση, η αποδοχή ή η προσέλκυση ενός πλεονεκτήματος που αποτελεί κίνητρο για τέλεση μιας πράξης, η οποία είναι παράνομη, ανήθικη, ή αποτελεί κατάχρηση της εμπιστοσύνης. Τα κίνητρα μπορούν να λάβουν τη μορφή δώρων, δανείων, αμοιβών.

➤ Πελατειακές Σχέσεις (Clientism):

Ένα άνισο σύστημα ανταλλαγής πόρων και ευνοιών που βασίζεται σε μια σχέση εκμετάλλευσης μεταξύ ενός πλουσιότερου και/ή ισχυρότερου «προστάτη» και ενός λιγότερο πλούσιου και ασθενέστερου «πελάτη».

➤ Αθέμιτη σύμπραξη (Collusion):

Μυστική συμφωνία μεταξύ των μερών με σκοπό τη συνωμοσία για εξαπάτηση ή διάπραξη απάτης.

➤ Σύγκρουση συμφέροντος (Conflict of interest):

Όταν βρίσκεσαι αντιμέτωπος με μια κατάσταση όπου έχεις την επιλογή μεταξύ της εκτέλεσης των καθηκόντων σας ή της προώθησης προσωπικών συμφερόντων.

- **Ρουσφέτι (Cronyism)** = Ένας πιο ανεπίσημος όρος από την «ευνοιοκρατία» (favouritism) που αναφέρεται σε παρόμοια πρακτική για προσφορά εργασίας και άλλων πλεονεκτημάτων σε φίλους, ειδικότερα στην πολιτική.
- **Ευνοιοκρατία (favouritism)** = Μια διαδικασία που οδηγεί σε μεροληπτική κατανομή των κρατικών πόρων, χορήγηση γραφείων ή παροχών σε φίλους και συγγενείς ανεξάρτητα από τα προσόντα τους.
- **Υπεξαίρεση (Embezzlement):**
Η ανέντιμη διάθεση κεφαλαίων ή αγαθών για προσωπικό πλουτισμό.
- **Διευκόλυνση πληρωμών (Facilitation of payments):**
Μικρές δωροδοκίες για τη διευκόλυνση μιας συνήθους διαδικασίας την οποία δικαιούται ήδη ο πληρωτής.
- **Απάτη (Fraud):**
Εσκεμμένη εξαπάτηση κάποιου για να κερδίσει πλεονέκτημα (οικονομικό, πολιτικό, κτλ.).
- **Άσκηση πίεσης (Not transparent Lobbying):**
Η επιρροή μιας κυβέρνησης ή ενός θεσμικού οργάνου για τη λήψη μιας συγκεκριμένης απόφασης.

➤ **Μίζες (Kickback):**

Η δωροδοκία κατόπιν διαπραγμάτευσης που περιλαμβάνει συμπαιγνία μεταξύ των των μερών, π.χ. μεταξύ ενός πελάτη και ενός προμηθευτή.

➤ **Νεποτισμός (Nepotism):**

Μια ειδική μορφή ευνοιοκρατίας που περιλαμβάνει συγγενείς ή μέλη της οικογένειας.

➤ **Πελατειακές Σχέσεις (Patronage):**

Ευνοιοκρατία κατά την οποία ένα άτομο επιλέγεται, ανεξάρτητα από τα προσόντα του ή τα δικαιώματά του, για μια θέση εργασίας ή του παραχωρείται κρατική παροχή λόγω των σχέσεων ή των διασυνδέσεων του.

Ερώτημα:

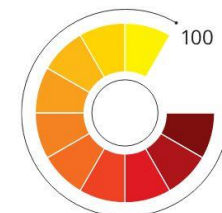
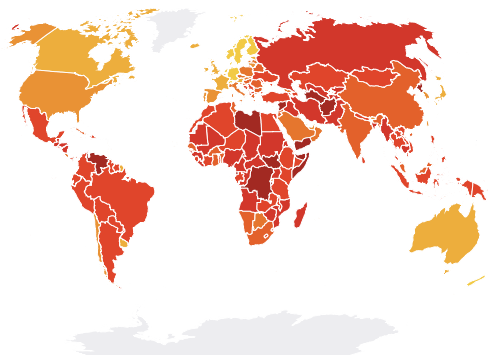
Είναι εφικτό να μετρήσουμε τη διαφθορά; Κι αν ναι, πώς θα μπορούσαμε να τη μετρήσουμε;

(ζ) Τρόποι μέτρησης της Διαφθοράς (Measuring Corruption)

➤ Corruption Perceptions Index (Διεθνής Διαφάνεια)

Score		Country	Rank
88	⇌	Denmark	1
88	↑	Finland	1
88	⇌	New Zealand	1
85	↑	Norway	4
85	⇌	Singapore	4
85	⇌	Sweden	4
84	↓	Switzerland	7
82	⇌	Netherlands	8
81	↑	Luxembourg	9
80	⇌	Germany	10
78	↑	United Kingdom	11
76	↓	Hong Kong	12
74	↓	Austria	13
74	↓	Canada	13
74	↓	Estonia	13

THE CPI USES A SCALE FROM 0 TO 100

100 is **very clean** and 0 is **highly corrupt**

Κύπρος [βαθμολόγηση ('score')]

2021 : 53/100 -

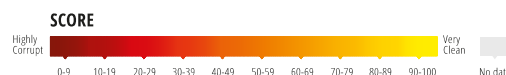
52^η θέση από τις 180 χώρες

2020 57/100

2019 58/100

2018 59/100

2012 66/100

Source: <https://www.transparency.org/en/cpi/2021>

- Ο Δείκτης Αντίληψης Διαφθοράς CPI (Corruption Perceptions Index) χρησιμοποιεί μια κλίμακα από το 0 έως το 100, όπου το 0 αναφέρεται σε ένα εξαιρετικά διεφθαρμένο κράτος και το 100 σε ένα αδιάφθορο κράτος.
- Ουσιαστικά επιμετρά το επίπεδο αντίληψης διαφθοράς στον δημόσιο τομέα 180 χωρών σύμφωνα με ειδικούς και επιχειρηματίες, το 2021 η Κύπρος βρίσκεται στην 52η θέση, δείχνοντας σταθερή κάθοδο σε σχέση με το 2020 και το 2019 που βρισκόταν στην 57η και 58η θέση αντίστοιχα.
- Εδώ πρέπει να τονιστεί ότι ο CPI είναι ένας σύνθετος δείκτης, χρησιμοποιώντας διάφορα στοιχεία ερευνών που διεξάγονται από ανεξάρτητους και έγκριτους οργανισμούς, αλλά τα τελικά αποτελέσματα των ερευνών αφορούν το αντιλαμβανόμενο και όχι το πραγματικό επίπεδο διαφθοράς. Συνεπώς, βασίζεται σε αντιλήψεις και όχι σε πραγματικά στοιχεία, όπως δωροδοκίες, ποινικές διώξεις ή καταδίκες για εγκλήματα διαφθοράς.

➤ **ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ INTES (Integrity of Educational Systems):**

1. Ποια είναι η παραβίαση; (what?)
2. Με ποιο τρόπο συμβαίνει η παραβίαση; (how it happens?)
3. Γιατί συμβαίνει η παραβίαση; (why it happens?)

➤ **Έρευνα γραφείου (desk research)**

π.χ. έρευνα με θέμα «Η Συμβολή των μέτρων της καταπολέμησης της διαφθοράς στη δημοκρατία» [‘Contribution of anti-corruption measures to democracy’] (Διεθνής Διαφάνεια, 2022).

➤ **Έρευνες (surveys):**

π.χ. Παγκόσμιο Βαρόμετρο Διαφθοράς [‘Global corruption barometer’] (Διεθνής Διαφάνεια):
- Κύπρος, 2021:

65%

Percentage of people who thought corruption increased in the previous 12 months*

4%

Percentage of public service users paid a bribe in the previous 12 months*

- **Ομάδες εστίασης (Focus group):** π.χ. Ομάδα εστίασης για τη διαφθορά και τη χρηστή διακυβέρνηση στην Ελλάδα, 21/10/2016.

- **Αξιολογήσεις κινδύνου (Risk assessments):** π.χ. η Παγκόσμια Τράπεζα αξιολογεί τον κίνδυνο διαφθοράς μέσα από δικά της έργα σε εθνικό επίπεδο.

- **Μελέτες περιπτώσεων (Case studies):** π.χ. η Παγκόσμια Τράπεζα έκανε μελέτη περιπτώσεων για Σερβία, Αφγανιστάν και Βραζιλία / ETINED Working Group on Education Fraud (2022).

- **Παρατηρήσεις πεδίου (Field observations):** για έλεγχο συγκεκριμένων διαδικασιών.

➤ **Αξιολόγηση των θεσμών και των θεσμικών σχέσεων (Assessments of institutions and institutional relations) – π.χ. Αρχή Διαφάνειας.**

➤ **Επαγγελματικές αξιολογήσεις νομικών και άλλων διατάξεων και πρακτικών (Professional assessments of legal and other provisions and practices) – π.χ. αρμόδια επιτροπή σε ένα επαγγελματικό σώμα.**

ΜΕΡΟΣ 2. ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

(α). ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ETINED (Ethics, Transparency and INtegrity in EDucation): 14 Δεοντολογικές Αρχές και κύριοι φορείς

Τι είναι η πλατφόρμα E.T.IN.ED.;

- Αποτελεί ένα δίκτυο εμπειρογνομόνων που διορίζονται από τα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, τα οποία έχουν κυρώσει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Πολιτισμού (1954).
- Έχει επίσημα αρχίσει τη λειτουργία της τον Οκτώβριο του 2015.

Σκοποί της Πλατφόρμας E.T.IN.ED.:

- Να παρέχει πληροφορίες και καλές πρακτικές σε σχέση με τη διαφάνεια και την αξιοκρατία στην εκπαίδευση.
- Να συνεισφέρει στην εξεύρεση λύσεων στις προκλήσεις που προκύπτουν σε σχέση με τη διαφάνεια στον τομέα της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και της ανώτατης εκπαίδευσης.
- Να προωθήσει τις δεοντολογικές αρχές στην εκπαίδευση που πρέπει να τηρούνται από όλους τους αρμόδιους φορείς.
- Να αναπτύξει τις απαραίτητες ικανότητες (capacity-building) σε σχέση με την καταπολέμηση της διαφθοράς στην εκπαίδευση σε όλους τους αρμόδιους φορείς.

(β) Οι 14 δεοντολογικές αρχές του ETINED (ETINED Vol.2):

Όλοι οι φορείς της εκπαίδευσης πρέπει να επιδεικνύουν σταθερή προσωπική δέσμευση για:

➤ ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

1. Ακεραιότητα
2. Ειλικρίνεια
3. Αλήθεια
4. Διαφάνεια
5. Σεβασμός προς τους άλλους
6. Εμπιστοσύνη
7. Υπευθυνότητα
8. Δικαιοσύνη (fairness)
9. Ισότητα, δικαιοσύνη και κοινωνική δικαιοσύνη (justice)

➤ ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

10. Δημοκρατική και ηθική διακυβέρνηση και διαχείριση του εκπαιδευτικού συστήματος και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων
11. Ποιοτική εκπαίδευση
12. Βελτίωση προσωπικού και συστημάτων
13. Θεσμική αυτονομία / Θεσμική ανεξαρτησία
14. Διεθνής συνεργασία

Ακεραιότητα = συμπεριφορές και ενέργειες που συνάδουν με ένα σύνολο ηθικών και δεοντολογικών αρχών και προτύπων, που υιοθετούν άτομα καθώς και επίσης και θεσμοί, οι οποίοι βάζουν φραγμό έναντι της διαφθοράς.

Ειλικρίνεια = η συστηματική αποφυγή κάθε μορφής εξαπάτησης, ψεύδους, απάτης, κλοπής, εκβιασμού ή άλλης ανέντιμης συμπεριφοράς.

Αλήθεια = περιλαμβάνει «την απρόσκοπτη αναζήτηση της αλήθειας» και συνδέεται με την «ελεύθερη και ανοικτή διάδοση της γνώσης» και την «εξέλιξη στη γνώση».

Διαφάνεια = το χαρακτηριστικό των κυβερνήσεων, των εταιρειών, των οργανισμών και των ατόμων να είναι ανοικτοί στη σαφή αποκάλυψη πληροφοριών, κανόνων, σχεδίων, διαδικασιών και δράσεων.

Σεβασμός προς τους άλλους = ο σεβασμός της αξιοπρέπειας και της σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας του ανθρώπου.

Εμπιστοσύνη = η σταθερή πίστη στην αξιοπιστία που έχει ο ένας για τον άλλο ότι είναι ειλικρινείς, αληθινοί (truthful) και ενεργούν με ακεραιότητα.

Υπευθυνότητα = όταν τα άτομα, οι φορείς και οι οργανισμοί [δημόσιοι, ιδιωτικοί και η κοινωνία των πολιτών] φέρουν ευθύνη για την ορθή εκτέλεση των αρμοδιοτήτων τους.

Δικαιοσύνη (fairness) = περιλαμβάνει τη μεταχείριση των άλλων με αμεροληψία, χωρίς διακρίσεις ή ανεντιμότητα.

Ισότητα (Equity), δικαιοσύνη (justice) και κοινωνική δικαιοσύνη: γενικές έννοιες – η «κοινωνική δικαιοσύνη» περιλαμβάνει τις εκπαιδευτικές και κοινωνικές αξίες της βιωσιμότητας, της ισότητας και της δικαιοσύνης [...].

Δημοκρατική και ηθική διακυβέρνηση και διαχείριση του εκπαιδευτικού συστήματος και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων = η διακυβέρνηση και η διαχείριση του εκπαιδευτικού συστήματος [...] πρέπει να βασίζεται στη δημοκρατική συμμετοχή όλων των σχετικών φορέων και στη διαχείριση από ηγέτες που ασκούν την ηγεσία τους με δεοντολογικό τρόπο.

Ποιοτική εκπαίδευση = εμπλέκει όλους τους φορείς της εκπαίδευσης αναγνωρίζοντας την άνευ όρων δέσμευσή τους με σκοπό την παροχή υψηλής ποιότητας εκπαίδευση.

Βελτίωση προσωπικού και συστημάτων = αναγνωρίζοντας τη σημασία της μέγιστης δυνατής συμβολής στη συνεχή βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος.

Θεσμική αυτονομία / Θεσμική ανεξαρτησία = περιλαμβάνει την αναγνώριση της ανάγκης να δοθεί η κατάλληλη αυτονομία και ανεξαρτησία στα εκπαιδευτικά ιδρύματα στο πλαίσιο ενός εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος, έτσι ώστε να αποφευχθεί ο υπερβολικός συγκεντρωτικός πολιτικός έλεγχος της εκπαίδευσης.

Διεθνής συνεργασία = αφορά όλους τους φορείς της εκπαίδευσης, αναγνωρίζοντας τη σημασία της θετικής διεθνούς συνεργασίας στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Ποιοι είναι οι κύριοι φορείς (ETINED Vol.3):

- Εκπαιδευτικοί (Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης)
- Μαθητές/τριες / Φοιτητές/τριες
- Γονείς / Κηδεμόνες / Φροντιστές των μαθητών/τριών και φοιτητών/τριών
- Εργοδότες και διοίκηση εκπαιδευτικών μονάδων
- Αρμόδιοι δημόσιοι υπάλληλοι / πολιτικοί αρχηγοί και εκπρόσωποι στον ευρύτερο δημόσιο τομέα

(γ) Τι απαιτείται για την καταπολέμηση της διαφθοράς;

Το πρόβλημα της αποτελεσματικής καταπολέμησης της διαφθοράς δεν είναι έργο μόνο της εκτελεστικής εξουσίας, αλλά απαιτεί:

(1) Ισχυρή πολιτική βούληση και συνεργασία του Νομοθετικού Σώματος, των πολιτικών δυνάμεων, θεσμών, Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, επαγγελματικών φορέων και ευρύτερα της Κοινωνίας των πολιτών.

(2) Ισχυρό και Αποτελεσματικό Θεσμικό πλαίσιο.

(3) Αλληλοσεβασμό και ιδιαίτερα, σεβασμό στους θεσμούς κατά την ενάσκηση εξουσιών εντός των συνταγματικών θεσμών, με αυστηρή προσήλωση κάθε αξιωματούχου, Προέδρου ή ανεξάρτητων, στην αντικειμενικότητα, αμεροληψία και αξιοπιστία.

(4) Διαφάνεια ολοκληρωμένων και τεκμηριωμένων ερευνών, ώστε να αποφεύγεται διασυρμός θεσμών, ανεξάρτητων αξιωματούχων, δημοσίων προσώπων, ή οντοτήτων και προσωπικοτήτων του ιδιωτικού τομέα. Γι' αυτό πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί όλοι ανεξαιρέτα όταν αναφέρονται ή ύστερα από έρευνες προβαίνουν σε πόρισμα.

(5) Τήρηση του κώδικα δεοντολογίας του δημοσιογραφικού λειτουργήματος. Η εκτροπή από τον κώδικα πολλές φορές μπορεί να δημιουργεί εσφαλμένες εικόνες που δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα με αποτέλεσμα να διογκώνεται ή και να υποβαθμίζεται εκεί και όπου υπάρχει διαφθορά.

(δ) Κράτος Δικαίου - Διαφάνεια - Λογοδοσία

(1) Επικαιροποίηση του Οριζόντιου Σχεδίου Δράσης

Ετοιμάστηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως και εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο στις 15 Μαΐου 2019, αποσκοπώντας στην εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής κατά της Διαφθοράς. Ο σχεδιασμός στοχεύει στη βελτίωση του πολιτικού, οικονομικού, κοινωνικού και νομοθετικού περιβάλλοντος μέσα από συντονισμένες δράσεις σε 3 βασικούς πυλώνες:

- **1^{ος} Πυλώνας: Εκπαίδευση – Ευαισθητοποίηση - Πρόληψη:** Με έμφαση στη νέα γενιά, με συνεχή εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση, ο στόχος από το Υπουργείο Δικαιοσύνης ήταν η μείωση των ευκαιριών διαφθοράς και την αποτροπή των αιτιών της. Η οριζόντια παρέμβαση στην κοινωνία και η επιδίωξη της ενημέρωσης σε σχέση με την πρόληψη της διαφθοράς. Ζητούμενο είναι η αλλαγή της συμπεριφοράς και της νοοτροπίας, η ενίσχυση του αισθήματος της κοινωνίας για απαίτηση χρηστής διαχείρισης και λογοδοσίας, η ώθηση της κοινωνίας να αντιστέκεται και να προλαμβάνει τη διαφθορά, καθώς και η ενδυνάμωση του πλαισίου συμμετοχής μη κρατικών φορέων.

➤ **2^{ος} Πυλώνας: Νομοθετικός, Διαρθρωτικός Εκσυγχρονισμός και Κατασταλτικά Μέτρα:**

Ισχυροποίηση των θεσμών και η θωράκιση της δικαιοσύνης με την ενίσχυση και αξιοποίηση του νομικού πλαισίου κατά της διαφθοράς. Ενδυνάμωση των μηχανισμών ελέγχου, ενισχύοντας τα εργαλεία καταπολέμησης της διαφθοράς και εφαρμόζοντας αποτελεσματικότερες και ταχύτερες διαδικασίες καταστολής.

➤ **3^{ος} Πυλώνας: Εποπτεία, Αξιολόγηση Κινδύνων και Ενημέρωση Κοινωνίας των Πολιτών:**

Η δημιουργία δομών εποπτείας και ελέγχου της πορείας υλοποίησης του σχεδιασμού. Η παρακολούθηση σε πραγματικό χρόνο της αποτελεσματικότητας των μέτρων συμμόρφωσης με τους κανόνες χρηστής διακυβέρνησης και λογοδοσίας.

8 Συντονισμένες Δράσεις και για τους 3 πυλώνες

➤ **Δράση: 1)** Ουσιαστική ενίσχυση και αποτελεσματική λειτουργία των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου σε όλα τα Υπουργεία, Οργανισμούς δημόσιου δικαίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα, Ανεξάρτητες Υπηρεσίες και άλλους φορείς:

(α). Η χαρτογράφηση δομών, αρμοδιοτήτων και τομέων δράσης για όλους τους φορείς που ασχολούνται με τη δίωξη, την πρόληψη και την καταστολή διαφθοράς. Καταγραφή διαδικασιών και δημιουργία πρωτοκόλλων, για περιορισμό της δυνατότητας εκμετάλλευσης πιθανών κενών στη νομοθεσία.

(β). Ο καθορισμός σημείων επαφής των πολιτών στις Μονάδες Εσωτερικού Ελέγχου καθώς λειτουργία παγκύπριας τηλεφωνικής γραμμής καταγγελιών και παροχής πληροφοριών.

(γ). Οι αυξημένοι έλεγχοι σε τομείς υψηλού κινδύνου όπως οι δημόσιες προμήθειες, η υγειονομική περίθαλψη (ΓΕΣΥ), τα αναπτυξιακά έργα, οι άδειες και οι αποφάσεις αλλαγής χρήσης της γης.

➤ **Δράση: 2)** Εκστρατεία ευαισθητοποίησης της κοινωνίας και καλλιέργειας συνείδησης μηδενικής ανοχής:

(α). Προβολή στοχευμένων μηνυμάτων σε συνεργασία με τα ΜΜΕ.

(β). Ενδυνάμωση της συνεργασίας μεταξύ κρατικών και μη κρατικών φορέων σε θέματα εκπαίδευσης και ενημέρωσης της κοινωνίας ενάντια στη διαφθορά.

(γ). Διοργάνωση συνεδρίων και εκδηλώσεων με σκοπό τον εντοπισμό καλών πρακτικών για την αντιμετώπιση της διαφθοράς.

➤ **Δράση: 3)** Συνεχής εκπαίδευση και επιμόρφωση με εξειδικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα στους λειτουργούς και διευθυντικά στελέχη του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα:

(α). Τα εκπαιδευτικά προγράμματα θα περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τρόπους αναγνώρισης ενδείξεων για πιθανή διάπραξη αδικημάτων διαφθοράς, εφαρμογή δεικτών αξιολόγησης και προτύπων μέτρησης κινδύνων.

(β). Στοχευμένη επιμόρφωση σε θέματα που σχετίζονται με τη διαφθορά στη δημόσια διοίκηση, τη δεοντολογία, την ακεραιότητα, την καταπολέμηση της διαφθοράς στις δημόσιες συμβάσεις, τις πρακτικές εσωτερικού ελέγχου κ.ά..

➤ **Δράση: 4)** Ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση μαθητών και φοιτητών για θέματα διαφθοράς:

(α). Εκπαιδευτικά προγράμματα και άλλες δράσεις ευαισθητοποίησης για θέματα διαφθοράς σε δημόσια και ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

(β). Ενίσχυση της διδασκαλίας της αγωγής του πολίτη με βασικό στόχο την καλλιέργεια της εντιμότητας, της ηθικής, της αξιοκρατίας, της ισότητας, της αξιοπρέπειας και του σεβασμού απέναντι στον συνάνθρωπο, την κοινωνία και τους πολιτειακούς θεσμούς. Προς την κατεύθυνση αυτή, θα αξιοποιηθεί η τεχνολογία και σύγχρονες μέθοδοι μάθησης.

➤ **Δράση: 5)** Υπογραφή μνημονίου συνεργασίας με Ακαδημαϊκά Ιδρύματα του τόπου, με στόχο την άντληση εμπειρογνωμοσύνης και την ανάπτυξη καινοτόμων μεθόδων/πρακτικών πρόληψης και καταστολής της διαφθοράς.

- **Δράση: 6)** Υπογραφή Διακήρυξης Νέων κατά της Διαφθοράς, στο πλαίσιο της οποίας θα προωθηθούν σειρά δράσεων με τελικούς αποδέκτες τους νέους και με τρόπο που θα τους καθιστά συμμετόχους στον αγώνα για διαφάνεια.

- **Δράση: 7)** Ενδυνάμωση των μηχανισμών για αποτελεσματικότερη συλλογή και διερεύνηση πληροφοριών, διεκπεραίωση της διερεύνησης υποθέσεων και δήμευση περιουσιακών στοιχείων σε υποθέσεις οικονομικού εγκλήματος μέσω της σύστασης εξειδικευμένης Μονάδας Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος, υπό το ΤΑΕ Αρχηγείου, στα πρότυπα αντίστοιχων μονάδων άλλων Ευρωπαϊκών χωρών.

- **Δράση: 8)** Ενίσχυση της νομοθεσίας με τρόπο που να εξασφαλίζει ότι οι κυρώσεις κατά νομικών προσώπων είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές.

(ε) Τι κάνει το Υ.Π.Α.Ν. για την καταπολέμηση της διαφθοράς στην εκπαίδευση;

Στο πλαίσιο του Εθνικού Οριζόντιου Σχεδίου Δράσης κατά της Διαφθοράς, το Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας (ΥΠΑΝ) έχει προχωρήσει στη σύσταση Συντονιστικής Επιτροπής με σκοπό τον προγραμματισμό, σχεδιασμό και υλοποίηση συγκεκριμένων δράσεων σε σχέση με την ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση μαθητών/τριών και φοιτητών/τριών για θέματα διαφθοράς.

Στη Συντονιστική Επιτροπή συμμετέχουν όλες οι Διευθύνσεις Εκπαίδευσης του ΥΠΑΝ και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ενώ την εν λόγω Επιτροπή συντονίζει η Διεύθυνση Ανώτερης Εκπαίδευσης (ΔΑΕ).

Η Συντονιστική Επιτροπή έχει προβεί επιγραμματικά στις πιο κάτω δράσεις:

- Χαρτογράφηση πεδίου σε σχέση με τις υφιστάμενες δράσεις των Διευθύνσεων του ΥΠΑΝ κατά της Διαφθοράς.
- Καταγραφή των υφιστάμενων ενοτήτων των Αναλυτικών Προγραμμάτων όλων των γνωστικών αντικειμένων, η διδασκαλία των οποίων αποσκοπεί στην ευαισθητοποίηση των μαθητών/μαθητριών σε θέματα Διαφθοράς, καθώς και στην καλλιέργεια συναφών αξιών (Διευθύνσεις Δημοτικής και Μέσης Γενικής).
- Καταγραφή των μαθημάτων που προσφέρονται στο πλαίσιο των προγραμμάτων σπουδών των Ιδρυμάτων Ανώτερης Εκπαίδευσης (ΙΑΕ) της Κύπρου και τα οποία είναι σχετικά με θέματα Διαφθοράς, καθώς και των μελών του ακαδημαϊκού προσωπικού των ΙΑΕ που έχουν εμπειρογνωμοσύνη στα συγκεκριμένα θέματα (Διεύθυνση Ανώτερης Εκπαίδευσης σε συνεργασία με όλα τα ΙΑΕ).

- Διενέργεια του Α΄ και Β΄ Παγκύπριου Διαγωνισμού σχετικά με θέματα που άπτονται της διαφάνειας και της καταπολέμησης της Διαφθοράς στη Δημοτική, Μέση Γενική και Μέση Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση και Ιδιωτική Εκπαίδευση.
- Τελετή Βράβευσης των μαθητών/μαθητριών στις διάφορες κατηγορίες: Ποίημα, Διήγημα ή Παραμύθι, Άρθρο, Πολυτροπικό κείμενο, Τραγούδι/Εικαστική Δημιουργία/Δραματοποίηση και Συνέντευξη.

- Συνεργασία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου με το Γραφείο Διαφάνειας και Πρόληψης της Διαφθοράς του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, για υλοποίηση του προγράμματος SRSP Project on “Implementation of the National Horizontal Action Plan against Corruption in Cyprus” σε συνεργασία με το Συμβούλιο της Ευρώπης.
- Τόσο το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο όσο και ευρύτερα τα μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής του ΥΠΑΝ έχουν συνεργαστεί με τους εμπειρογνώμονες που έχει προσλάβει το Συμβούλιο της Ευρώπης για παραγωγή υλικού επιμόρφωσης εκπαιδευτικών από όλες τις βαθμίδες στα θέματα της Διαφθοράς και Διαφάνειας.
- Τον Ιούνιο του 2022, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο διοργάνωσε και υλοποίησε επιμορφωτικές δράσεις για εκπαιδευτές/τριες εκπαιδευτικών, οι οποίοι/ες στο μέλλον θα προσφέρουν σχετικές επιμορφώσεις σε εκπαιδευτικούς μέσα από τις δομές του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Εισηγητές της επιμόρφωσης ήταν οι συγγραφείς του υλικού – εμπειρογνώμονες του Συμβουλίου της Ευρώπης.

(στ) Μερικά παραδείγματα διαφθοράς στην ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, (Sources U4, Council of Europe) – Μετάφραση Τ. Ζαχαριάδου

1. Οι γονείς να πρέπει να πληρώνουν για στολές (φόρμες) εισδοχής των παιδιών στα σχολεία εκεί που υποτίθεται ότι προσφέρονται δωρεάν.
2. Εκεί που δίνονται οι προσφορές για τα σχολεία να γίνεται δεκτή η ψηλότερη προσφορά.
3. Να δίνεται προτεραιότητα φοίτησης σε συγκεκριμένο σχολείο σε παιδιά από άλλες περιοχές παρά σε παιδιά που δικαιούνται από συγκεκριμένες περιοχές.
4. Παιδιά να περνούν εξετάσεις και να παίρνουν καλούς βαθμούς μετά από δωροδοκίες σε δασκάλους και άλλους δημοσίους λειτουργούς.
5. Να παίρνουν τα αποτελέσματα των εξετάσεών τους μόνο με πληρωμή.

6. Να αφαιρούνται οι συνέπειες σε αυτούς που αποτυγχάνουν στις εξετάσεις, για παράδειγμα να ξαναγίνονται εγγραφές με πλαστά ονόματα.
7. Να γίνεται κατάχρηση χρημάτων που προορίζονται για υλικό διδασκαλίας ή βελτιώσεις στα σχολεία, κ.λπ.
8. Να αγοράζεται εκπαιδευτικό υλικό κατώτερης ποιότητας επειδή οι προμηθευτές έχουν δωροδοκήσει κάποιους αξιωματούχους.
9. Κάποια σχολεία να μονοπωλούν τα γεύματα και τις στολές των μαθητών με αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών και την κατώτερη ποιότητα.
10. Τα ιδιαίτερα μαθήματα που κάνουν κάποιοι εκπαιδευτικοί πληρώνονται πολύ αδρά και πολλές φορές χάνουν το κίνητρο για την κύρια τους απασχόληση στο σχολείο. Πολλές φορές τα θέματα που κάνουν στα ιδιαίτερα τα γνωρίζουν μόνο αυτοί οι μαθητές και έτσι οι άλλοι που δεν μπορούν να πληρώσουν είναι δυσχερέστερη θέση.

11. Περιουσία του σχολείου χρησιμοποιείται για ιδιωτικούς και εμπορικούς σκοπούς.
12. Οι μαθητές που κάνουν εργασίες για το προσωπικό του σχολείου χωρίς να πληρώνονται.
13. Το προσωπικό του σχολείου εκμεταλλεύεται ποικιλοτρόπως τους μαθητές.
14. Οι διορισμοί των εκπαιδευτικών σχετίζονται με δωροδοκίες και άλλες χάρες.
15. Οι αξιολογήσεις των εκπαιδευτικών σχετίζονται με αναξιοκρατικούς μεθόδους
16. Κάποιος εκπαιδευτικός να πουλήσει εκ των προτέρων τα θέματα των εξετάσεων.
17. Οι εκπαιδευτικοί που λείπουν συνέχεια και τις συνέπειες τις υπόκεινται οι μαθητές.
18. Οι εκπαιδευτικοί που απόκτησαν διπλώματα και προσόντα με ψεύτικες παραστάσεις, π.χ. μέσω του διαδικτύου από πανεπιστήμια που δεν υπάρχουν.

19. Με σκοπό να πάρουν μεγαλύτερη χρηματοδότηση, κάποια σχολεία δηλώνουν μεγαλύτερες ανάγκες.
20. Δωροδοκούνται οι υπάλληλοι ή άλλοι αξιωματούχοι για να σιωπήσουν την κακοδιαχείριση των πόρων που προορίζονται για τα σχολεία.
21. Κακοδιαχείριση των χρημάτων που προέρχονται από εισφορές μη κυβερνητικών οργανώσεων και των συνδέσμων γονέων/κηδεμόνων.
22. Πολλοί πολιτικοί κατά την περίοδο των εκλογών διανέμουν τους πόρους σε συγκεκριμένα σχολεία με σκοπό να μαζέψουν ψήφους.

Αποτελέσματα Ερωτηματολογίου (2021):

Ποιες είναι οι κυριότερες ειδικές απειλές και κίνδυνοι διαφθοράς για την Δημόσια εκπαίδευση της Κύπρου;

1. Η απουσία παρακολούθησης (monitoring) και λογοδοσίας στην εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής στα σχολεία – γραφειοκρατία.
2. Προβλήματα στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών.
3. Οι γονείς και οι μαθητές προσφεύγουν στα ιδιωτικά φροντιστήρια λόγω των πεποιθήσεων που έχουν ότι η ιδιωτική εκπαίδευση πλεονεκτεί έναντι της δημόσιας εκπαίδευσης.
4. Ανάγκη για δεοντολογία στην Εκπαίδευση.
5. Ζητήματα σχετικά με την ποιότητα της ηγεσίας του σχολείου.
6. Ζητήματα σε σχέση με τις εξετάσεις (π.χ. βαθμοθηρία).
7. Ζητήματα που σχετίζονται με την ανάμειξη των γονιών (π.χ. του ρόλου του Σύνδεσμου Γονέων).
8. Πολιτικοποίηση της εκπαίδευσης.
9. Σειρά θεμάτων σε σχέση με τα παράνομα ιδιωτικά φροντιστήρια.

Πώς θα μπορούσαμε να αντιμετωπίσουμε αυτούς τους κινδύνους και να προωθήσουμε την καταπολέμηση της διαφθοράς στην εκπαίδευση;

ΜΕΡΟΣ 3. ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

(α) Διαδικασίες Υποβολής Παραπόνων / Καταγγελιών σε σχέση με τη Διαφθορά:

Π.χ. συνεπής και αποτελεσματική αξιολόγηση παραπόνων, σύστημα παρακολούθησης καταγγελιών.

(γ) Έλεγχος (Audits):

- Εσωτερικοί έλεγχοι – π.χ. κατάλληλες διαδικασίες ελέγχου για την πρόληψη και εντοπισμό λαθών και αξιολόγηση κινδύνων.
- Εξωτερικοί έλεγχοι - π.χ. από την Ελεγκτική Υπηρεσία.

(β) Κώδικας Δεοντολογίας για εκπαιδευτικούς (ETINED Vol.4):

Τακτικές αναθεωρήσεις του Κώδικα, κατάλληλοι πειθαρχικοί έλεγχοι, σεμινάρια και εργαστήρια στους εκπαιδευτικούς με σκοπό την ενημέρωση για καλές πρακτικές.

(δ) Προστασία στους πληροφοριοδότες (whistleblowers):

π.χ. μηχανισμοί αποτελεσματικής προστασίας πληροφοριοδοτών και μαρτύρων περιστατικών διαφθοράς.

(ε) Εκπαίδευση (σχολείο, πανεπιστήμιο, κοινότητα):

- Ομιλίες, εκδηλώσεις και σεμινάρια για εξεύρεση καλών πρακτικών καθοδήγησης για την αντιμετώπιση της διαφθοράς.
 - Σχεδιασμός κατάλληλων εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών προγραμμάτων και σεμιναρίων για διαρκή ενημέρωση και εκπαίδευση όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών.

(στ) Κοινοτική Παρακολούθηση (Community Monitoring):

π.χ. συνεχής δημόσιος απολογισμός για δράσεις κατά της διαφθοράς, ετήσιες εκθέσεις.

(ζ) Ανάπτυξη ικανοτήτων (Capacity-building):

π.χ. κατάρτιση προγραμμάτων εκπαίδευσης προς τους αρμόδιους φορείς για αποτελεσματική διαχείριση του φαινομένου της διαφθοράς και των καταχρήσεων εξουσίας.

(η) Συμμετοχή του κοινού στο σχεδιασμό και στην κατάρτιση του προϋπολογισμού:

π.χ. μέσω τακτικών διαβουλεύσεων.

(θ) Επιβολή μέτρων καταπολέμησης της διαφθοράς (Enforcement):
π.χ. λειτουργία εσωτερικών δομών ελέγχου, πλήρης συμμόρφωση με διεθνείς υποχρεώσεις.

(ιβ) Προώθηση δεοντολογίας και ακεραιότητας:
π.χ. μηχανισμοί αξιολόγησης ακεραιότητας.

(ι) Προώθηση της διαφάνειας και της αρχής του «openness»
π.χ. αναφορές περιστατικών διαφθοράς από τους αρμόδιους φορείς, μηχανισμοί ελέγχου.

(ιγ) Υπευθυνότητα:
π.χ. μέσω μηχανισμών ελέγχου.

(ια) Lead from the top (καθοδήγηση εκ των άνωθεν):
π.χ. ημερίδες ενημέρωσης για τους τρόπους καταπολέμησης της διαφθοράς προς τα υψηλά ιστάμενα πρόσωπα.

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΑΡΧΗΣ

1. Η διερεύνηση καταγγελιών και πληροφοριών που σχετίζονται με πράξεις διαφθοράς στο δημόσιο τομέα, ευρύτερο δημόσιο τομέα και ιδιωτικό τομέα.
2. Η εποπτεία και αξιολόγηση των δράσεων των υπηρεσιών του ευρύτερου δημόσιου τομέα και του ιδιωτικού τομέα σε θέματα πρόληψης και καταπολέμησης πράξεων διαφθοράς, με βάση τις διεθνώς αναγνωρισμένες βέλτιστες πρακτικές και πρότυπα.
3. Η σύνταξη εκθέσεων με εισηγήσεις και προτάσεις για την πρόληψη και καταπολέμηση πράξεων διαφθοράς προς τις αρμόδιες υπηρεσίες.
4. Η ενημέρωση και καθοδήγηση του ιδιωτικού τομέα σχετικά με την υιοθέτηση των διεθνώς αναγνωρισμένων βέλτιστων για την πρόληψη και καταπολέμηση πράξεων.
5. Ο καθορισμός των δεικτών αξιολόγησης των κινδύνων που σχετίζονται με πράξεις διαφθοράς.
6. Η εκπόνηση μελετών και έκδοση εγκυκλίων για σκοπούς ενημέρωσης και εκπαίδευσης.

7. Δυνάμει της σχετικής νομοθεσίας, η Αρχή περιβάλλεται με αρκετές εξουσίες και πάρα πολλές αρμοδιότητες. Αυτές περιστρέφονται γύρω από βασικά 2 άξονες: **(α) την καταστολή και (β) την πρόληψη πράξεων διαφθοράς.** Διαθέτει το δικαίωμα, είτε της αυτεπάγγελτης εξέτασης τέτοιων θεμάτων είτε μετά από σχετική καταγγελία. Το δε πεδίο έρευνας, μπορεί να επεκταθεί, πέραν από τον δημόσιο τομέα, στον ευρύτερο δημόσιο τομέα και ακόμη, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, και στον ιδιωτικό τομέα.
8. Οποιοδήποτε πρόσωπο προσφεύγει στην Αρχή με οποιοδήποτε αίτημα, θα λαμβάνει αμέσως ειδοποίηση για τη λήψη του αιτήματός του. Η εξέταση του αιτήματος του θα γίνεται εντός των πλαισίων της νομοθεσίας που αφορά στα προσωπικά δεδομένα. Όμως, μέσα στα πλαίσια της διαφάνειας, θα του παρέχεται πληροφόρηση για την πορεία της έρευνας. Εάν το αίτημά του θα απορριφθεί ή θα προωθηθεί για περαιτέρω έρευνα, θα το πληροφορείται άμεσα, με καταγεγραμμένη την αιτιολογία και, σε συνθήκες διαφάνειας.

ΜΕΡΟΣ 5: ΠΕΡΙ ΗΘΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- Η διεθνής οικονομική κρίση με τα τεράστια κοινωνικά προβλήματα που δημιούργησε επηρέασε αυξητικά και τα κρούσματα διαφθοράς στην κοινωνία, στη δημόσια διοίκηση, καθώς και στον ιδιωτικό τομέα.
- Με τα ενδεδειγμένα μέτρα από μέρους της Πολιτείας, αλλά και με σειρά άλλων μέτρων ευαισθητοποίησης των πολιτών και κυρίως μέσω της ορθής αγωγής και παιδείας, από τα νηπιαγωγεία, τα δημοτικά, τα Γυμνάσια, τα Λύκεια και τα Πανεπιστήμια, υπάρχει ελπίδα να αντιμετωπιστεί και να περιοριστεί το φαινόμενο της διαφθοράς.

- Ένα σημαντικό έργο της προσπάθειας για καταστολή της διαφθοράς επιτελούν οι σχολικές μονάδες με την ανάπτυξη ηθικών χαρακτήρων στους μαθητές μέσα από την κοινωνικοποίηση και την εκπαίδευση (Arnstine, 2000). Ωστόσο, η προσπάθεια αυτή δεν εναπόκειται αποκλειστικά και μόνο στο διευθυντή/ντρια της σχολικής μονάδας αλλά σε όλους τους εκπαιδευτικούς επειδή ένας οργανισμός όπως είναι το σχολείο δεν μπορεί να ικανοποιεί τους στόχους του μόνο με τις ενέργειες του/της επικεφαλής του διότι η σχολική ηγεσία έχει μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, όταν κατανέμεται ευρέως μεταξύ του εκπαιδευτικού προσωπικού (Hartley, 2007).

- Στις σχολικές μονάδες πρέπει να κυριαρχεί ένα μοντέλο ηγεσίας που να αναδεικνύει τη σημασία της δημοκρατίας και της ηθικής, να αποτελεί τη βάση για την επίτευξη του κοινού οράματος και πεδίου στόχων στο οποίο να μετέχουν όλοι οι εμπλεκόμενοι στην εκπαιδευτική διαδικασία (Δημητρίου, 2015).
- Το σύγχρονο σχολικό περιβάλλον, το οποίο είναι πολυπολιτισμικό, απαιτεί την εκπαίδευση μαθητών, που θα ενταχθούν αργότερα ως μελλοντικοί πολίτες σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα, το σεβασμό δημοκρατικών αρχών και αξιών, της ισότητας, της διαφορετικότητας, της υπευθυνότητας, της αποδοχής των απόψεων και γενικά τη δημιουργία ενός δημοκρατικού μικρόκοσμου που πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα για κάθε σχολικό ηγέτη και τους εκπαιδευτικούς (Starrat, 2001).

- Είναι αδιαμφισβήτητο ότι μια ελεύθερη και δημόσια παιδεία είναι θεμελιώδης για τη δημοκρατία (Dewey, 1916; Starrat, 2004) και κάθε σχολική μονάδα με την ηγεσία και τους εκπαιδευτικούς της αποτελεί ένα δημοκρατικό μικροοργανισμό που αντικατοπτρίζει την κοινωνία στο σύνολό της.
- Σημαντικότατο ρόλο στη μετατροπή των σχολικών μονάδων σε δημοκρατικούς μικρόκοσμους επιτελεί ο/η διευθυντής/ντρια έχοντας ως πρώτη προτεραιότητα και στόχο την καλλιέργεια και ανάπτυξη της ηθικής διάστασης και των αξιών της δημοκρατικής ηγεσίας στη σχολική μονάδα.

- Για να επιτευχθούν όμως τα πιο πάνω πρέπει η έννοια της διδασκαλίας της ηθικής στις σχολικές μονάδες να είναι εκ των ων ουκ άνευ είναι απαραίτητη η ανάγκη για μια ουσιαστική και τεκμηριωμένη επιμόρφωση τόσο των επικεφαλής διευθυντών/ντριών αλλά και όλων των εκπαιδευτικών σε όλες τις βαθμίδες.
- Μέσα στα πλαίσια των εκπαιδευτικών προγραμμάτων επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών μπορούν να ενταχθούν και προγράμματα ηθικής αγωγής κατάλληλα σχεδιασμένα και οι συμμετέχοντες/χουσεσ στα προγράμματα να έχουν την ευκαιρία να εξασκηθούν πρακτικά και σε πραγματικές καταστάσεις. Τα προγράμματα αυτά θα ενδυναμώσουν τους εκπαιδευτικούς στην αντιμετώπιση ανεπιθύμητων και παραβατικών συμπεριφορών που δεν εκδηλώνονται μόνο στις σχολικές μονάδες αλλά έχουν αντίκτυπο γενικότερα στην κοινωνία.

- Μέχρι τώρα η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών μέσα στα πλαίσια των επιμορφωτικών προγραμμάτων είχε αρκεστεί σε προγράμματα εκπαιδευτικής διοίκησης και αποτελεσματικότητας, του γνωστικού τους αντικειμένου, των δεικτών επιτυχίας και επάρκειας, ενώ μαθήματα ηθικής αγωγής με σκοπό τη διαμόρφωση χαρακτήρων έρχονταν σε δεύτερη μοίρα.
- Οι έρευνες, σύμφωνα με τον Cherniss, 1988, αποδεικνύουν ότι πολλά από τα χαρακτηριστικά των αποτελεσματικών εκπαιδευτικών/ηγετών, που αποτελούν παράλληλα και χαρακτηριστικά του ηθικού εκπαιδευτικού/ηγέτη, μπορούν να καλλιεργηθούν μέσα από ορθολογικά και οργανωμένα εκπαιδευτικά προγράμματα και να φέρουν θεαματικά αποτελέσματα στην εκπαιδευτική πράξη.
- Καταληκτικά αναφέρεται ότι μόνο με την καλλιέργεια της ηθικής και των ηθικών αξιών στους οργανισμούς, δημόσιους και ιδιωτικούς, όπως του σεβασμού, της ακεραιότητας, της συμπόνιας, της συνεργασίας, της επιμονής και της πρωτοβουλίας, όπως αναφέρονται και αναλύονται στο βιβλίο του Bedley, 1996, «Values of Action», μπορούμε να ελπίζουμε σε καλύτερη αντιμετώπιση σοβαρών κοινωνικών προβλημάτων όπως της διαφθοράς αλλά και άλλων που ταλανίζουν την κυπριακή κοινωνία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η διαφθορά είναι φαινόμενο πολιτικο-οικονομικο-κοινωνικό, αλληλένδετο με τις κοινωνικές αξίες, τη συμπεριφορά και το ήθος του ατόμου. Και αυτά μπορούν να αλλάξουν μόνο με μια νέα, διαφορετική παιδεία, παιδεία με την ευρύτερη έννοια του όρου και σε όλες τις εκφάνσεις της, εκπαίδευση, διακυβέρνηση, μέσα μαζικής επικοινωνίας και γενικά ό,τι συναποτελεί και επηρεάζει την πνευματική και ηθική αγωγή του ατόμου. Μια παιδεία που να τιμά και να εξαίρει τη χρηστότητα.

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ

www.coe.int/corruption
www.coe.int/econcrime

Κυπριακή Νομοθεσία και Πολιτικές Σχετικά με την Καταπολέμηση της Διαφθοράς

- Πρώτη Εθνική Στρατηγική Κατά της Διαφθοράς (Νοέμβριος 2017).
- Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά της Διαφθοράς (Μάιος 2019).
- Ο περί Δημόσιας Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας Νόμος του 1969 (όπως έχει τροποποιηθεί).
- Ο περί της Σύστασης και Λειτουργίας της Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς Νόμος του 2022 (Ν. 19(I)/2022).
- Εκθέσεις GRECO (Group of States against Corruption)
<https://www.coe.int/en/web/greco/evaluations/cyprus>.